

**Activiteitenverslag van de Stichting tot
Behoud van Cultuurhistorische
Buitenplaatsen over het jaar 2022**

Inleiding

De Stichting tot Behoud van Cultuurhistorische Buitenplaatsen is eigenaar van de buitenplaats Berbice, Leidseweg 221 te Voorschoten.

Hieronder treft u het activiteitenverslag van de buitenplaats over het jaar 2022 aan.

Hoogtepunt was de (her)opening van het gerestaureerde Zocherpark op 14 mei 2022.

De Coronabeperkingen liepen in het voorjaar op zijn eind en de Dag van het Kasteel was de eerste grote manifestatie na twee jaar. We verwelkomden op de Dag van het Kasteel op 6 juni meer dan 700 bezoekers. Voor de vrijwilligers kon op 17 december het jaarlijkse Klokkenfeest weer plaatsvinden.

De restauratie van het park

In het activiteitenverslag over het jaar 2021 zijn we uitgebreid ingegaan op de restauratie van het Zocherpark, aangelegd in 1803. Het leeuwendeel van het werk heeft in 2021 plaatsgevonden en in 2022 is het werk afgemaakt met de plaatsing van de laatste tientallen struiken. Alle aandacht was erop gericht hoe het park in het voorjaar zou ontluiken. De opening was gepland op 14 mei. De gedeputeerde van de Provincie Zuid-Holland mw. Willy de Zoete had toegezegd de openingshandeling te willen verrichten. Het was op 14 mei schitterend weer en alle gasten verzamelden zich bij de oranjerie en genoten van de door vrijwilligers gebakken taarten van buitengewone kwaliteit. De gedeputeerde arriveerde als laatste en het openingsfeest nam een aanvang. In de oranjerie gaf de Zocherexpert Peter Verhoeff een verhandeling over Zocher, de 'fameuse ontwerper'. Vervolgens kwamen Korneel Aschman en Wilbert van Erp, als respectievelijk extern en intern verantwoordelijken voor de uitvoering van de restauratie aan het woord. De rondleiding door het park ging ook door het gelijktijdig herstelde park van het voormalige Koetshuis van Berbice, thans bewoond door de familie Oosterloo. De rondleiding eindigde achter het hoofdhuis waar de gedeputeerde de laatste jasmijnstruik heeft aangeplant onder het toeziend oog van de burgemeester van Voorschoten en de overige aanwezigen. Het park toonde zich in alle voorjaarspracht.

Op 6 juni, tweede Pinksterdag, was de landelijke Dag van het Kasteel, waaraan ook Berbice deelneemt. Voor het eerst sinds twee jaar een manifestatie waar iedereen welkom was. Daar maakten meer dan 700 mensen gebruik van. Alle rondleiding door het park en het park van het koetshuis waren (over)bezet. Het voelde als 'we mogen weer' en alle vrijwilligers 'gingen er weer voor'.

De tuinmuren

De buitenplaats Berbice heeft veel tuinmuren. Twee tuinmuren van resp. 50 en 70 meter, die ten noordoosten en ten zuidwesten van het rosarium liggen, waren hard aan restauratie toe. De noordoostelijke tuinmuur was zelfs op twee plaatsen over een lengte van 20 meter omgewaaid en ingestort; de andere tuinmuur wordt al jaren gestut door stalen bielzen. In 2021 hebben de Provincie en het Prins Bernhard Cultuurfonds een bijdrage toegezegd voor de restauratie van deze tuinmuren en heeft de gemeente Voorschoten hiervoor een vergunning verleend. In het vorige activiteitenverslag schreven we dat van de vier voor de aanbesteding uitgenodigde aannemers alleen Jurriëns positief had gereageerd. Maar deze aannemer wilde alleen in een bouwteam met de opdrachtgever aan de slag. Die aanpak is in 2022 verder uitgewerkt en heeft er in geresulteerd dat Jurriëns op 3 oktober een aanbieding

heeft gedaan voor de restauratie van de noordoostelijke tuinmuur en een proefstuk van de zuidwestelijke tuinmuur voor een bedrag dat veel hoger lag dan het door ons voorziene budget voor de restauratie van de twee tuinmuren. De gestegen bouwprijzen en de gecompliceerde constructie voor de restauratie van de fundering van de muur waren hier debet aan. Wij hebben moeten besluiten om de restauratie van de zuidwestelijk muur voorlopig uit te stellen. Nader overleg heeft er toe geleid dat we de restauratie van de noordoostelijke muur in drie fases hebben geknipt. De opdracht voor fase 1 en 2 hebben we op 19 oktober verleend. De daaronder vallende werkzaamheden betroffen de kap van de bomenrij, die in de laatste vijftig jaar langs de muur was gegroeid, en de gedeeltelijke afbraak van de tuinmuur en het aanleggen van een nieuwe betonnen fundering onder de bestaande tuinmuur. Bij de uitvoering van deze werkzaamheden bleek helaas dat het fundament van de oude tuinmuur door de wortels van de bomen dermate was aangetast, dat er niets anders opzat dan de hele muur af te breken en het fundament uit te graven en te vervangen. In overleg met de vergunningverlener zijn we daartoe overgegaan en konden slechts de twee uiteinden van de huidige muur behouden blijven. We hebben er alles aan gedaan om de stenen van de oude muur te behouden om die te verwerken in de weer op te bouwen muur, zodat toch sprake blijft van restauratie. Een bijkomend voordeel hiervan was, dat de aanleg van het nieuwe fundament onder de muur een stuk eenvoudiger kon worden uitgevoerd, waardoor de totale kosten van de restauratie van deze muur weer in de buurt kwamen van het door ons voor beide muren gereserveerde budget. De werkzaamheden van fase 1 en 2 zijn in de maanden november en december uitgevoerd. Rond de jaarwisseling kregen we een aanbod voor fase 3 van de restauratie: het eigenlijke herstel van de tuinmuur. Dat herstel bestaat uit het schoonmaken van de oude stenen en gedeeltelijke aanschaf van oude stenen. In februari 2023 hebben we daartoe de opdracht verleend. We verwachten deze werkzaamheden in het eerste half jaar van 2023 uit te kunnen laten voeren.

Voor de zuidwestelijk muur zullen we conservatoire maatregelen moeten bedenken.

Overige activiteiten

De kamers op de eerste verdieping van het hoofdhuis zijn in 2022 verder ingericht en kunnen nu onderdeel uitmaken van rondleidingen door het huis. In het afgelopen jaar moest de oudste cv ketel worden vervangen.

In het jaar 2022 hebben diverse rondleidingen in het park en door het huis plaatsgevonden voor uiteenlopende gezelschappen zoals leden van de vereniging Oud, Groen en Leefbaar Voorschoten, een kunst- en cultuur genootschap uit het Gooi, rondleidingen samen met het Zuid Hollands Landschap op de buitenplaatsen Beresteijn en Berbice etc.

We hebben in dit jaar onze website geüpdatet.

Het boren van de tunnel voor de Rijnlandroute heeft schade toegebracht aan het hardsteen. Voor het herstel van deze schade en ook van de al langer bestaande schade aan het hardsteen, hebben wij een opdracht gegeven aan de firma Van Rouwendaal, expert in hardsteen. Afgelopen najaar heeft van Rouwendaal de werkzaamheden aangevangen en die zullen komend voorjaar worden afgerond.

Het erfgoedhuis Zuid-Holland heeft ons aangeboden mee te doen aan een pilot voor een interieurinspectie door de Monumentenwacht. Dat heeft een rapport opgeleverd voor een aantal kamers van de begane grond. Dit stelt ons in staat stappen te zetten om die kamers op

de begane grond te gaan restaureren. Het geluk viel ons ten deel dat er een donateur is opgestaan, die samen met de stichting serieuze stappen wil gaan zetten om de komende jaren deze restauratie aan te vangen.

Bij de oprichting van de stichting tot Behoud van Oud, Groen en Leefbaar Voorschoten in 1971 heeft mej. Begeer een sturende rol vervuld. Die stichting is later in een vereniging omgezet. Het 50 jarig bestaan is, met een jaar uitstel door de Coronapandemie, in 2022 gevierd met een groot feest voor alle leden van de vereniging in het rosarium van onze buitenplaats.

De naam Berbice is in het begin van de 19^e eeuw door het toenmalige bewonersechtpaar Staal-Kip aan de buitenplaats gegeven. De naam verwijst naar de Nederlandse kolonie aan de rivier de Berbice in het huidige Guyana in Zuid Amerika. Daarvoor heette de buitenplaats Allemansgeest. Vanuit dit perspectief heeft het bestuur van de buitenplaats samen met de Vrienden van Berbice een tweetal lezingen georganiseerd over het slavernijverleden. De eerste lezing werd gegeven door Karwan Fatah Black. Hij plaatste de ontwikkeling van de buitenplaats m.b.t. het slavernijverleden in een historisch perspectief. De tweede lezing werd gegeven door Marjolein Kars over haar boek 'Bloed in de rivier' over de slavenopstand in de kolonie Berbice van 1763. Toevallig was dat op Prinsjesdag 2022. In de troonrede besteedde de Koning op die dag veel aandacht aan de afschaffing van de slavernij in 1863.

De vrijwilligers

Voor een buitenplaats als Berbice draait alles op basis van de inzet van vrijwilligers.

In de Corona Periode hebben de verschillende teams al improviserend toch hun werkzaamheden kunnen uitvoeren. Vanaf het voorjaar 2022 kon alles weer terug naar normaal en hebben de diverse teams hun taken weer op de gebruikelijke wijze kunnen oppakken, zoals onderstaand beschreven.

Om de vrijwilligers te bedanken organiseren we jaarlijks een feestelijk bijeenkomst voor alle vrijwilligers en hun partners, het zogenoemde Klokkenfeest. In het jaar 2022 kon het Klokkenfeest, na twee jaar te zijn afgelast, weer op 18 december worden gevierd. Alle deelnemers hebben weer met volle teugen van het feest genoten.

In de loop van 2022 hebben we van enkele vrijwilligers afscheid genomen (in bijna alle gevallen vanwege de met de gevorderde leeftijd samenhangende fysieke conditie), maar hebben we ook enkele nieuwe vrijwilligers kunnen verwelkomen. Het vrijwilligersbestand blijft op peil.

Het Klusteam

Ook dit jaar zijn er door het klusteam weer de nodige kleine en grote klussen uitgevoerd. Het Schuiftenhuis heeft aan de buitenkant een onderhoudsschilderbeurt gekregen. Helaas werd bij een van de grote deuren houtrot geconstateerd waardoor er een nieuw stuk hout zodanig moest worden ingepast dat hopelijk herhaling wordt voorkomen. De vijf nieuwe "Zocher" parkbankjes zijn geplaatst en op hun betonblokken vastgezet. Na het documenteren van een grondig historisch onderzoek is een begin gemaakt met het schilderen van het plafond van de oranjerie. Het plafond staat nu in de grondverf en wordt volgend jaar afgelakt. Er zijn oud Hollandse pannen gelegd op de tuinmuur bij het schuiftenhuis als voorbereiding op het herstellen van de stuclaag op deze muur.

Een grote klus was het onderhanden nemen van de groepenkast en het kleine halletje bij de zijdeur. De plint met ontbrekende/kapotte "witjes" is weer aangevuld met witjes uit onze

voorraad op zolder. De muren zijn hersteld en opnieuw gewit. Het plafond is voor het eerst in zijn bestaan met lijnolieverf geschilderd in de kleur van het plafond van de bijkeuken en tenslotte is het de verhoogde houten vloer iets aangepast en van tapijt voorzien. Wat het halletje betreft zijn de triplex plaatjes van het plafond verwijderd en kwam de oude “boeren houting” te voorschijn. De muren zijn waar nodig hersteld en vervolgens in kalkverf gezet. De balken zijn in dezelfde kleur geschilderd als die van de garderobe. Een speciale vermelding waard is de restauratie van het slot van de verkregen antieke rankenkast die ooit in de hal van Berbice heeft gestaan (nu in de bestuurskamer). Met heel veel moeite en doorzettingsvermogen is het kapotte antieke slot, met de sleutel er nog in, verwijderd. Het slot is door een antieke sloten restaurateur (een van de laatste in Nederland?) volledig gereviseerd en door ons weer teruggeplaatst.

Voor de buitenverlichting langs de oprijlaan en achter het hoofdhuis zijn 6 klassieke lantaarnpalen aangeschaft. De lantaarnpalen zijn op een fundament geplaatst en een grondkabel naar alle lantaarnpalen is ingegraven. Alle voorbereidingen zijn nu klaar zodat de elektricien (volgend voorjaar) de elektrische aansluiting kan afronden. De brugleuning van het vaste zijhek naar de Zilverfabriek is geschilderd. Tenslotte zijn er op maat gemaakte RVS roostertjes aangebracht voor de ventilatiegaten van de kruipruimten van het hoofdhuis. Deze waren grotendeels weggeroest en we hopen dat we op tijd zijn geweest om de muizen en eventuele ratten voor te zijn.

Het hoofdhuis

Ook dit jaar hebben het huisteam en het klusteam elkaar goed aangevuld. Daar waar het klusteam de werkzaamheden in huis had afgerond, ging het huisteam grondig aan de schoonmaak. Gelukkig kreeg het huisteam versterking van een aantal nieuwe vrijwilligsters.

N.a.v. het inspectierapport Interieurwacht, dat wij via het Erfgoedhuis mochten laten uitvoeren, zijn ook een aantal grote en kleine aandachtspunten naar aan het licht gekomen waarmee we aan de slag kunnen. Er ligt een verzoek bij het Erfgoed huis voor een Good-housekeeping training, die we samen met Duivenvoorde willen gaan doen.

De oude Hindeloper keukenstoelen maar ook een aantal stoelen van de blauwe eetkamer zijn opnieuw gemat en opgeknapt en er kan zelfs weer op gezeten worden.

Tot grote vreugde van het huisteam was er weer een klokkenfeest en konden zij de beneden verdieping met prachtig gedekte tafels en veel versiering weer in ouderwetse kerstsfeer omtoveren.

Een groot deel van het oude ontbijtservies, dat uit Engeland uit de nalatenschap van Meik Begeer naar Berbice terug kwam, heeft een mooie plek gekregen in de keuken en in de blauwe eetkamer.

Het park

De afronding van de restauratie van het Zoicherpark en de feestelijke opening op 14 mei slokte veel tijd en aandacht op. Verder betekende de erg droge zomer van 2022 dat de jonge aanplant (ongeveer honderd bomen waren geplant in het voorjaar van 2021 en honderden heesters in het najaar van 2021) regelmatig water moest krijgen. Gelukkig was bij het parkherstel een netwerk van waterslangen ingegraven onder de nieuwe paden. Dat netwerk

werd aangesloten op de al aanwezige pomp (bedoeld voor bewatering van de rozentuin) die zijn aanvoer krijgt uit de grote vijver. Via tappunten verspreid in het park konden de vrijwilligers met een soort van brandweerslangen alle bomen en heesterperken een flinke dosis water geven. Dat was hard nodig. Helaas hebben een aantal jonge eikenbomen het ondanks de goede zorgen niet gered en zijn begin 2023 vervangen. Het nieuwe grind rondom het hoofdhuis vraagt ook meer onderhoud dan de oude vrij kale vlakte. Al met al is iedereen erg tevreden met de grote opknopbeurt, maar het kost meer uren van vooral vrijwilligerswerk.

Het rosarium

In 2022 bleken de rozen in enkele bedden aan het eind van hun levensduur te zijn. Veel water geven vanwege de droogte en ruim mest strooien waren niet voldoende. Met de jaarlijkse Rozentea eind juni stond de tuin er gelukkig weer mooi bij. De uitbundige afrikaantjes in twee bedden hielpen daarbij. In november zijn ruim 200 nieuwe rozen geplant, in de hoop op een betere bloei in 2023.

Het Leifruit.

De opbouw van het leifruit gaat stapsgewijs. Elke boom groeit en ontwikkelt zich verder. En zo is het ook met de kennis van de leifruitploeg die het bij moet houden. De ploeg, die ook snoeit op Bijdorp en Buitengoed Dorrepaal, is op elke plek minstens 4x per jaar actief. Beredeneerd snoeien en op tijd bijsturen maakt dat het leifruit steeds meer volwassen gaat worden. Het beste is dat te zien aan het zogenaamde "Belgisch Hek", naast het Schuijtenhuis. Een tiental peren naast elkaar, die allemaal in Y-vorm gesnoeid, een hekwerk vormen. De ene boom groeit harder dan de andere, maar over een of twee jaar zal de hele muur bedekt zijn. Ook bij de retranchementmuur krijgt het steeds meer vorm. De eerste twee perziken smaken naar meer. Maar het gaat ook wel eens mis en daar leer je dan weer van. Zo zijn er bij een van de pruimenbomen in de boomgaard door het gewicht van de hoeveelheid vruchten enkele takken uitgekomen. Het "uitdunnen" van pruimen staat nu wel op de agenda. De aangeschafte speciale fruittrap, een driepoot ladder, komt regelmatig goed van pas.

De moestuin

Het is de wens van het bestuur om van de moestuin in de loop der jaren een echte historische moestuin te maken. Zichtbaar daarvan zijn nu al de brede paden met naantjes. De coördinatie van de moestuinvrijwilligers is tot de tevredenheid van de vrijwilligers in handen van Verena Demoet gelegd. Coördinatie is het zoeken van een evenwicht tussen aansturen en vrij laten. Het evenwicht is gevonden in het 's ochtends een rondje door de tuin lopen en samen beslissen wat er moet gebeuren. Dit zal zo worden voortgezet. Het teeltplan wordt per vak besproken met de subgroepjes. Dat doen we in de winter, wanneer er minder te doen is in de tuin, zodat elkaars kennis beter gedeeld kan worden en eventuele aanpassingen kunnen worden gemaakt.

Nieuwe vrijwilligers gaan een dagdeel met verschillende subgroepjes meelopen en zich daarna bij een groep aansluiten. De samenwerking en sfeer binnen de subgroepjes en de gehele groep waren goed. Het seizoen werd over het algemeen als succesvol beschouwd. De grond was opnieuw verbeterd door goede bemesting, voornamelijk met zelfgemaakte compost. De opbrengst van verschillende gewassen nam toe, bijvoorbeeld de artisjokken en

pastinaken. Bladgewassen bleven wat achter. Combinatieteelt, zoals met citroenmelisse bij de kolen, bleek effectief en zal worden voortgezet. Een puntje van kritiek was dat sommige geogste producten niet meegenomen werden en bleven liggen bij het Schuifhuis. We willen het verdelen van de oogst onder vrijwilligers of aan de voedselbank beter structureren, mogelijk met een inschrijflijst.

Met de excursie naar Stadstuinderij Het Zoete Land is inspiratie opgedaan voor het komende jaar voor tomatenrassen, die het in koude streken goed doen, en een goede constructie voor de tomaten.

De Vrienden van Berbice

Nadat de beperkingen door Corona langzaam werden opgeheven, konden de vrienden weer wat activiteiten organiseren. Op 9 juli zou een jazzconcert plaatsvinden op het plein achter het huis, maar dat moest op het allerlaatst afgeblazen worden doordat twee leden van de band corona hadden. De podiumdelen en de stoelen konden ongebruikt terug naar de verhuur. Meer succes hadden we op vrijdag 2 september: geen zieken en mooi weer! Het concert was erg geslaagd en de invallende duisternis droeg bij aan de sfeer.

Eind september was er een ontvangst van de Vrienden, met een rondleiding in het huis en het vernieuwde park. Daar konden ook de 5 Zochterbankjes bewonderd worden, die in het voorjaar van 2022 door een Zilveren Vriend waren geschonken.

Een Verhalenavond op 14 december werd ook vanwege ziekte geannuleerd. De geslaagde herkansing was begin 2023.

Communicatie en evenementen

Het seizoen begon met de Opening van het gerestaureerde Zocherpark op 14 mei: een geslaagde dag, belangrijk voor landelijk en provinciaal netwerk, sponsors en PR. Op 25 mei volgde de Rozentea, als vanouds heel gezellig, heerlijk gebak en veel bekenden. De Dag van Kasteel en OMD, Open Dagen na Corona waren nu weer mogelijk en goed bezocht: de Dag van het Kasteel telde 720 bezoekers en OMD 365. De jaarlijkse ontvangst voor Vrienden van Berbice in het hoofdhuis wordt altijd zeer gewaardeerd. Ook voor leden van OGLV was er in groepen een ontvangst in hoofdhuis en park. Voor de jeugd van basisschool De Regenboog waren er dit jaar speciale rondleidingen. Op 20 augustus vierde de historische vereniging Voorschoten, OGLV, op de buitenplaats een grootscheeps verlaat 50-jarig jubileumfeest met haar leden en hun familieleden.

Rondom de opening van het Zocherpark verschenen een aantal artikelen in diverse kranten. Ook verschenen in 2022 informatieve artikelen over Vriendenactiviteiten zoals de lezingen over het slavernijverleden en het zomerconcert. Een groot artikel van Jan Preenen in het Ouderenblad van Voorschoten verhaalde over Stan Dessens en de klusploeg. Er was een radio-interview met Hennes over de tuinen. Een Film over Buitenplaats Berbice, is als derde film uit de serie Verhalen van Hollands Buiten online gezet op de webpagina van Hollands Buiten, onderdeel van de website www.geschiedenisvanZuidHolland.nl. Verhalen van Hollands Buiten is een project van een aantal jaren, waar onze vrijwilliger Guerite Fleury via Stichting Monument & Verhaal (www.monumentenverhaal.nl, zie onder films) aan werkt. Twee lezingen over slavernij werden georganiseerd in het Kruispunt te Voorschoten. Beide lezingen werden goed bezocht, circa 50 bezoekers per keer. Beide avonden werden als

positief en leerzaam ervaren. De sprekers waren Karwan Fatah-Black en Marjoleine Kars (auteur boek *Bloed in de Rivier*, over slavenopstand in kolonie Berbice).

Financiële gang van zaken

Het jaar 2022 verliep zover het ons vermogen betreft omgekeerd aan het wel zeer voorspoedige jaar 2021. De uitschieter van 2022 bleek met 25% meerwaarde dus snel gewonnen, maar ook weer geronnen. De waarde van onze financiële activa kwamen weer terug op het niveau van 2020. Voor de huishouding van de stichting is de opbrengst uit vermogen de relevante maat, waarop wij sturen. Die opbrengst is al jaren redelijk stabiel. Samen met de inkomsten uit de verhuur van de portierswoning en het appartement in het hoofdhuis vormen de inkomsten uit vermogen de kurk waarop de financiële huishouding van de stichting drijft. De financiële gang van zaken in de lopende begroting leidde tot een bescheiden winst. De vermogensontwikkeling van de stichting had te lijden onder de ontwikkeling van de beurs in het jaar 2022.

Vooruitzichten voor de komende jaren

De inkomsten en uitgavenpositie van de stichting verkeren op structurele basis in evenwicht. Ons vermogen geeft een redelijk stabiele opbrengst en in combinatie met de inkomsten uit verhuur en diverse kleinere inkomstenposten dekken deze de structurele uitgaven ruim. Er is dus jaarlijks ruimte voor het uitvoeren van kleinere restauraties. Voor de grote restauraties zijn we afhankelijk van subsidies van buiten: voor de restauratie van de tuinmuren in 2023 is, naast een eigen bijdrage, in voldoende externe dekking voorzien.

Slotpassage

De stichting kan terugzien op goed jaar, waarin het gereedkomen van de restauratie van het park het hoogtepunt was. Voor het jaar 2023 staat de restauratie van de tuinmuren op het programma. Aan de restauratie van de noordoostelijke tuinmuur wordt hard gewerkt. In de jaren daarna zal de aandacht meer gericht worden op de restauratie van de kamers op de begane grond van het hoofdhuis.

Alles wat de stichting doet, is sterk afhankelijk van de bijdrage van de vrijwilligers. Ook over het afgelopen jaar spreekt het bestuur zijn grote waardering uit over de inzet van onze 50 vrijwilligers.